

Počúvam čas a chápeť prečo uteká po riekach tečúcich životom človeka.

Prievidžan u prezidenta Obamu

Každé ráno zasadnem k obrazovke počítača, aby som sa dozvedela, čo nového vo svete. Takto som sa v posledný januárový deň zo správ SITA dozvedela, že slovenský vedec Ján Vilček, dlhodobo pôsobiaci v New Yorku, si v piatok 1. februára 2013 prevezme v Bielom dome z rúk prezidenta USA Baracka Obamu ocenenie *National Medal of Technology and Innovation*, najvýznamnejšie ocenenie, ktoré Amerika dáva za technologický pokrok. Moja nepokojná duša prahnúca po nových informáciách, chcela vedieť o tomto vedcovi čosi viac, tak som si začala čítať jeho životopis. A po pár riadkoch to prišlo, veď tento človek bol Prievidžan, síce len krátko, no predsa bol. A to už bol „chrobák v hlave“ ako napísať o ňom článok do nášho Prievidzského občasníka. Nabrala som odvahu, pogratovala som mu k dosiahnutému životného úspechu e-mailom v mene všetkých Prievidžanov a požiadala o odpovede na naše otázky. Krátko na to, prišla kladná odpoveď a teraz máte možnosť prečítať si pár riadkov o tomto vo svete známom a podľa mňa veľmi skromnom človeku.

Prof. MUDr. Ján Vilček, PhD. sa narodil 17. júna 1933 v Bratislave v židovskej rodine. Diplom na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave získal v roku 1957, o päť rokov sa stal kandidátom vied. V roku 1964 emigroval do USA. Získal miesto na Lekárskej fakulte Newyorskej univerzity, kde pokračoval vo výskume. Pomohol vyvinúť liek proti autoimunitným ochoreniam, včítane reumatoidnej artritídy, psoriázy a Crohnovej choroby. Založil nadáciu na podporu imigrantov v Spojených štátoch, v roku 2005 sa vzdal licenčných práv na svoj

Prievidžan u prezidenta Obamu

výskum v prospech Newyorskej univerzity, čo predstavovalo viac ako 100 miliónov dolárov. V roku 2010 dostal Ján Vilček od ministra zahraničných vecí SR cenu vyslanec dobrej vôle.

S pánom profesorom som si nakoniec dohodla rozhovor a tu sú odpovede na moje otázky:

V ktorých rokoch (v akom časovom období) ste bývali v Prievidzi?

Približne od leta 1943 do septembra 1944.

Odkiaľ ste prišli do Prievidze a prečo?

Prišiel som z Bratislavy. Moju mamu MUDr. Bedřišku Vilčekovú poslali do Prievidze, lebo tam potrebovali očného lekára. Ja som prišiel s ňou, kým môj otec zostal ďalej bývať a pracovať v Bratislave.

Kde ste bývali v Prievidzi? Pamätáte si adresu, viete popísať dom, v ktorom ste bývali?

Adresu si nepamätám. Bolo to na ulici, ktorá viedla z nádražia do centra mesta, odhadujem tak asi kilometer od nádražia. Bol to menší, azda jedno alebo možno dvojposchodový dom a myslím si, že náš byt a mamina ordinácia sa nachádzali na prízemí. Bolo to na tej istej ulici, kde mal pekný dom a ordináciu MUDr. Ján Samuel Neumann. Ich dom bol trochu bližšie k stanici a stál na druhej strane ulice, ako sme my bývali.

Čo Vám zo života v Prievidzi utkvelo v pamäti?

Stretnutia v rodine Dr. J. S. Neumanna, ktorý mal manželku (ona bola kresťanka) a dvoch synov. Jeden z nich bol zabitý pred koncom vojny počas bombardovania Bratislavy. Druhý syn vyštudoval medicínu, zmenil si meno na „Novák“, neskôr pracoval v štátnom sanatóriu a liečil mnoho vládných pohlavárov, včítane G. Husáka. V auguste 1944 nás v Prievidzi zastihlo Slovenské národné povstanie. Pred potlačením povstania sme s mamou z Prievidze odišli a skrývali sme sa najprv vo Valaskej Belej a potom v neďalekom Nitrianskom Rudne, kde nás zachránila statočná slovenská rodina a kde sme boli v apríli 1945 oslobodení Sovietskou armádou. Do Prievidze som sa už nikdy nevrátil, dokonca ani na návštevu.

Prievidžan u prezidenta Obamu

Do ktorej školy v Prievidzi ste chodili, ktorých učiteľov a spolužiakov si pamätáte?

Chodil som do prvej triedy gymnázia. Pamätám si len meno riaditeľa gymnázia, bol to profesor Žirko. Jediný spolužiak, ktorého si pamätám je Anton Novacký, ktorý sa neskôr stal botanikom, emigroval do USA, pracoval na univerzite v štáte Missouri a bol úspešný vo svojom odbore. Azda ešte žije, ale neviem či v USA alebo na Slovensku. Myslím si, že otec Antona Novackého bol profesorom na našom gymnáziu, ale nie som si tým istý.

Na koho z Prievidže si spomínate? Aj zo židovskej komunity?

Často sme s mamou navštevovali dve židovské rodiny. Rodinu Dr. J. S. Neumanna a tiež členov rodiny Heumannovcov, ktorí kedysi vlastnili továreň na marmelády. Tú továreň im v období Slovenského štátu vyvlastnili (arizovali), ale myslím si, že pán Heumann v nej stále pracoval ako správca alebo riaditeľ. Pamätám si, že som cez leto, ako 10 ročný, v tej továrni pracoval, ba dokonca mi za to aj niečo zaplatili. (Dnes by to iste bolo nelegálne zamestnávať niekoho v takom útľom veku.) Ešte si pamätám na pani Žirkovú, manželku riaditeľa gymnázia, ktorá bola k nám veľmi milá.

Na cintoríne v Prievidzi sa nachádza hrob s Vaším priezviskom, je tam pochovaný niekto z Vašej rodiny?

Neviem o tom, že by sme v Prievidzi niekedy mali nejakého príbuzného. Mali sme rodinu MUDr. Wilcseka v Žabokrekochoch, no cez vojnu zahynul v koncentračnom tábore.

Ďakujem profesorovi Vilčekovi za jeho spomienky na Prievidzu a k 80. narodeninám, ktoré oslávil 17. júna 2013 mu želám v mene svojom i všetkých Prievidžanov veľa životnej energie, šťastia, radosti a spokojnosti.

Lýdia Ondrejková

